2014 • 23 €

SUOMEN ASEVALVONTARAPORTTI

SaferGlobe

Suomen asevalvontaraportti
2014

6. vuosikerta
ISSN 2342-3447

Julkaisija: SaferGlobe
Toimitussihteeri: Johannes Lehtinen ja Jarmo Pykälä
Toimituskunta: Tuuli Hongisto, Honna Marttila, Anne Koivula, Kari Paasonen, Hanna Tuulonen, Timmy Trümpler, Ville Uusitupa ja Otso Vainio.
Sähköposti: at@saferglobe.fi
Ulkoasu: Mikko Branders
Taitto: Mikko Branders
Kannen kuva: Jarmo Pykälä

Painopaikka, Kopio Niini, Helsinki

TILAUSHINNAT VUONNA 2014
Kestotilaus 18 € ja irtonumero 23 €. Tilaukset www.holvi.com/shop/saferglobefi tai sähköpostitse toimisto@saferglobe.fi. Osoitteenmuutokset sähköpostitse.

ILMOITUSHINNAT VUONNA 2014
Takakansi 500 € (176 x 199 mm)
Verkkomainos 290 € (262 x 146 pikseliä, raporttiin 50 mm).
SaferGloben kannatusjäsenet saavat hinnoista alennusta.

Ilmoitusmyynti toimisto@saferglobe.fi. Pidätämme oikeuden käsitellä toimitettua materiaalia ja julkaisun vastuu ilmoituksen poisjäämisestä tai julkaisussa sattuneesta virheestä rajoittuu ilmoituksesta maksetun määrän palauttamiseen. Huomautukset 14 päivän kuluessa.

SaferGlobe on riippumaton tutkimusverkosto, joka tekee tutkimusta ja kehittää työvälineitä kestävän rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseksi.
Lisätietoja www.saferglobe.fi.

YMPÄRISTÖMERKKI
MILJÖMÄRKT
441 920
Painolaitos

4 MAAILMAN SOTATUOTEKAUPPA

- Varustelu voi kuitenkin karata käsistä ja edesauttaa selkkausten syntymistä, sillä alueelta puuttuvat kansainväliset rakenteet, jotka voisivat tehokkasti estää ja ratkoa kiistoja.

12 SUOMEN ASEVIENTI

- Keltaista kakkua Kanadaan

19 SUOMEN ASEVARUSTELU

21 Sotilas- ja turvapalveluiden kauppa
21 Sijoitustoiminta
22 Sotilasmenorasite

- Ulkoasiainministeriö merkittävin hankkija
- Sisäasiainministeriöstä ei kerrottu vedetäänkö nyt kielletyt tuotteet kokonaan myynnistä vai jatkuuko kidutusvälineiden myynti Suomessa
- Nordea myi ydinaseiden valmistamisessa ja kehittämisessä mukana olevat yritykset

28 ASEVALVONTA

28 Kansainvälinen humanitaarinen oikeus ja aseriisunta
32 Luottamuksen lisääminen ja sotilaallisen toiminnan rajoittaminen
33 Asekaupan valvonta
35 Korruptio
35 Laittoman asekaupan torjunta

- Egypti ilmaisi turhautumisensa marssimalla ulos ydinsulkusopimuksen valmistelukokouksesta
- Teleskooppimastojen vienti vapautui

38 ASEKAUPPAPOLITIIKKA

39 Harmaa lista: Venäjä, Intia ja Brunei

ARTIKKELIT

6 Kansainvälinen asekauppasopimus astuu voimaan
26 Patria pyrkii nousemaan maihin Yhdysvaltain merijalkaväen kanssa

Tiesitkö?

Asekauppasopimuksen solmimista yritettiin edellisen kerran 1930-luvun vaihteessa. Tuolloin YK:n edeltäjä Kansainliitto sai aikaan sopimusluonnoksen, mutta maailman poliittisen tilanteen kiristyminen sai valtiot pelkäämään sopimuksen voivan estää asevarustelua. Sopimusneuvotteluiden seurauksena Suomi laati ensimmäisen kansallisen ampuma-aselain. 1930-luvun loppupuolella laadittiin sotaaseiden vientilaki. Oli tullut ilmi suomalaisten tahojen vieneen sotatuotteita kyseenalaisiin paikkoihin ja Suomi halusi varmistaa pysyvänsä erossa kansainvälisistä kriiseistä estämällä viennin. Tosin samalla haluttiin myös varmistaa, että voidaan estää kotimaisen tuotannon vienti ulkomaille, jos sitä sotatilanteessa olisi tarvittu kotimaassa.

MAAILMAN SOTATUOTE-KAUPPA

Maailman yhteenlasketut sotilasmenot nousivat yhtäjaksoisesti yli 15 vuotta. Vuonna 2012 kasvu pysähtyi ja vuonna 2013 ne laskivat 1,9 prosenttia. Luku ei kerro koko totuutta, sillä menojen lasku ei ole ollut tasaista.

Sotilasmenot laskivat Länsi- ja Keski-Euroopan, Pohjois-Amerikan sekä Oseanian alueen maissa. Menojen laskua selittää muun muassa sotilaiden kotiuttaminen Afganistanin ja Irakin sotilasoperaatioista. Myös Eurooppaa ravisteleva talouskriisi pakotti valtiot tarkastelemaan uudestaan varojensa käytön tärkeysjärjestystä. Sen sijaan erityisesti Itä- ja Kaakkois-Aasiassa sekä Lähi-idässä sotilasmenoja lisättiin.

Oheisessa maailman asekauppa -kartassa on tavanomaisten sotilasaseiden ja sotatuotteiden tuonti ja vienti eri maissa. Tuonti on vaaleana neliönä ja vienti tummana. Kartasta erottuvat selkeästi suurimmat aseiden tuottaja- ja viejämaat Venäjä, Yhdysvallat, Kiina ja Ranska. Myös Saksa, Italia, Ukraina ja Ruotsi ovat merkittäviä aseviejiä.

Asetuonti taas on suurinta alueilla, jotka eivät ole rauhanomaisia. Tämä käy ilmi kartan taustaväryksenä olevasta globaalista rauhanindeksistä. Mitä punaisemalla maa on väritetty, sitä enemmän valtiossa on ulkoisia tai sisäisiä konflikteja ja rakenteellista väkivaltaa. Varsinaiset konfliktialueet voi tarkistaa Suomen asevienti -kartasta.

EU:n sisämarkkinoiden merkitys kasvoi

EU-maiden välinen sotatuotekauppa on viime vuosina voinut hyvin ainakin, kun katsotaan viittä Unionin merkittävintä aseviejää. Saksan,[1] Ranskan,[2] Ruotsin,[3] Espanjan[4] ja Yhdistyneen kuningaskunnan[5] myöntämät vientiluvat olivat 77 prosenttia kaikkien EU-maiden sotatuotteiden vientiluvista vuonna 2012. Vuonna 2013 niiden myöntämien vientilupien arvo laski edellisen vuoden huippulukemista 9,4 miljardista eurosta 8,4 miljardiin euroon.

Valtiot ovat perinteisesti suosineet kotimaista tuotantoa.[6] Tämän johdosta EU:n sotatuotemarkkinoita pyrittiin avaamaan säätämällä turvallisuus- ja puolustushankintadirektiivi [7] ja puolustusmateriaalivientidirektiivit[8] vuonna 2009. Mahdollisuus oman sotateollisuuden suojelemiseen tietyissä tapauksissa jäi Lissabonin sopimukseen[9].

UNIONIN TOP-5:N VIENTILUVAT EU-MAIHIN

Euroopan puolustusviraston EDA:n tilastojen mukaan sen jäsenmaiden[10] sotilaallisiin kalustohankintoihin ja kehitystyöhön varatut määrärahat laskivat vuodesta 2008 vuoteen 2012 mennessä 11 prosenttia.[11] Samanaikaisesti kuitenkin toisiin EU-maihin myönnettyjen vientilupien osuus kohosi yli 30 prosenttiin. Tämä saattaa viitata Unionin sotatuotemarkkinoiden avautumiseen.

Kaakkois-Aasian valtiot varustautuvat voimakkaasti

Kaakkois-Aasian sotilasmenot kasvoivat vuonna 2013 edellisvuodesta viidellä prosentilla. Vuodesta 2004 lähtien sotilasmenot ovat kasvaneet 47 prosenttia.[12] Kuten Maailman asekauppa -kartasta näkyy, etenkin Indonesia, Vietnam, Thaimaa ja Malesia tuovat runsaasti aseita.

Asevarustelu näkyi myös EU-maiden viennissä. Kaakkois-Aasiaan myönnettyjen vientilupien arvo nousi lähes 20 prosenttia vuodesta 2012. Kaakkois-Aasian suhteellinen osuus viiden suuren kokonaisviennistä on pysynyt samalla tasolla.

UNIONIN TOP-5:N VIENTILUVAT KAAKKOIS-AASIAAN (MRD. €)

Kaakkois-Aasian asevarustelun taustalla on useita syitä. Esimerkiksi Vietnamin pääosin 1970-luvulta peräisin oleva sotakalusto on tullut käyttöikänsä päähän. Maa pyrkii myös laivastovarustelullaan vastaamaan Kiinan kasvaneeseen läsnäoloon sekä aluevaatimuksiin Etelä-Kiinanmerellä. Vietnam on hankkinut viime vuosina ohjusveneitä, korvetteja sekä sukellusveneitä.[13] Maa on perinteisesti hankkinut aseensa Venäjältä, mutta myös Alankomaat myi sille korvetteja vuonna 2013.[14] Samoin Filippiinien sotilasmenojen kasvattamisen taustalla uskotaan olevan Kiinan uhka Kaakkois-Aasiassa.[15]

SIPRI:n mukaan Kiinan vaatimukset Etelä-Kiinanmeren luonnonvaroihin ja saariin eivät kuitenkaan selitä kaikkien alueen maiden varustautumista. Thaimaan varustautuminen sai vauhtia vuoden 2006 sotilasvallankaappauksen jälkeen. Thaimaan ja Kambodžan kasvaneisiin varustelumenoihin on luultavasti vaikuttanut maiden keskinäinen rajakiista. Alueen muut valtiot, kuten Singapore ja Malesia, ovat lisänneet varustelumenojaan maltillisemmin.[16]

"UAE – Finland military cooperation "extremely good" says Finnish Minister of Defence", - Arabiemiirikuntien ja Suomen sotilaallinen yhteistyö "erittäin hyvää" sanoo Suomen puolustusministeri.

Otsikko Emirates News Agencyllä 3.3.2011

Asiantuntijoiden mukaan riski sodan syttymiseen alueella on pieni. Varustelu voi kuitenkin karata käsistä ja edesauttaa selkkausten syntymistä, sillä alueelta puuttuvat kansainväliset rakenteet, jotka voisivat tehokkasti estää ja ratkoa kiistoja.[17]

Vientilupien arvo Persianlahden alueelle laski

EU:n viiden suurimman asekauppiaan Persianlahden maihin myöntämien vientilupien arvo laski 27 prosenttia vuodesta 2012. Laskuun lienee vaikuttanut ainakin Saksan pidättäytyminen Leopard 2 -taistelupanssarivaunujen viennistä Saudi-Arabiaan. EU:n tilastoissa näkyvästä laskusta huolimatta Arabiemiirikunnat sekä Saudi-

SUOMEN ASEVIENTI 2013

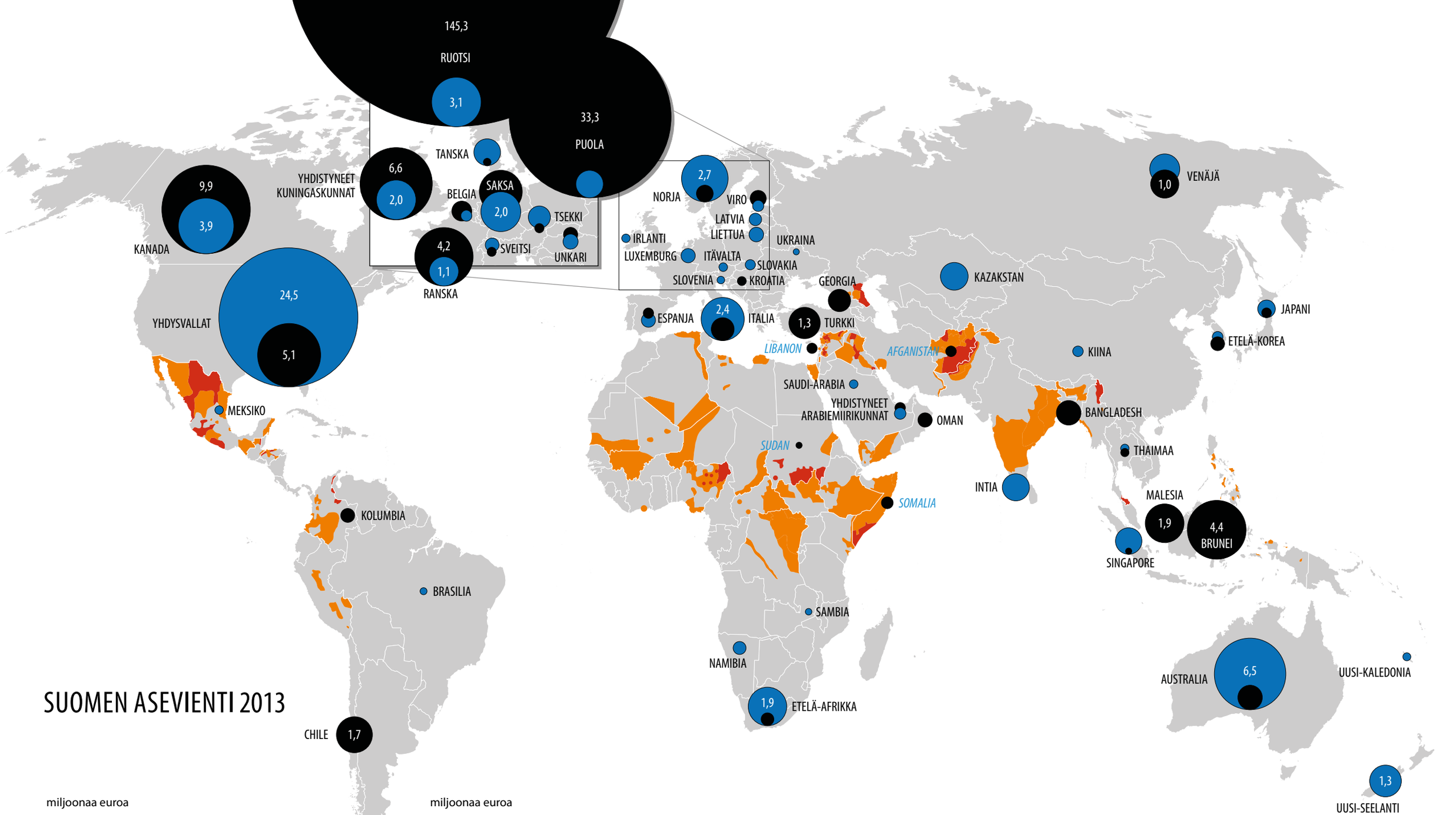

miljoonaa euroa

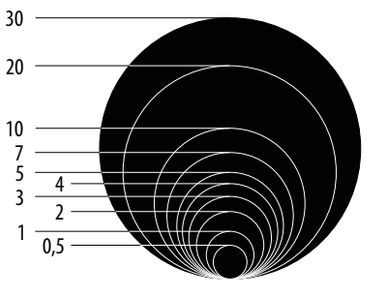

Sotatuotevienti

miljoonaa euroa

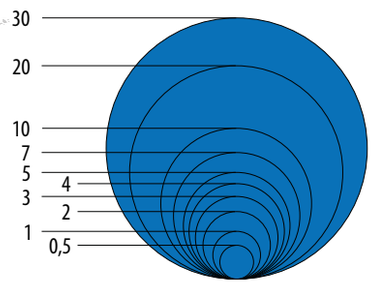

Siviiliasevienti

Korkean intensiteetin konflikti

Matalan intensiteetin konflikti

Maan nimi on *sinisellä kursiivilla*, jos vähintään puolet sinne kohdistuneesta sotatuoteviennistä oli YK:n, EU:n tai muiden järjestöjen rauhanturva- ja humanitaarisen avustustoiminnan käyttöön.

SUOMEN ASEVIENTI

Suomen asekauppa 2013

Panssariajoneuvot hallitsevat Suomen sotatuotevientiä

SOTATUOTTEET

Vientilupia:
334,2 M€
64 M€ (2012)

Toteutunut vienti:
224 M€
113 M€ (2012)

KAKSIKÄYTTÖTUOTTEET

Vientilupia:
374
434 (2012)

Toteutunut vienti:
Ei saatavilla
Ei saatavilla (2012)

KIDUTUSVÄLINEET

Vientilupia:
0
0 (2012)

Tuontilupia:
0
0 (2012)

SIVIILIASEET

Vientilupia:
Viranomainen ei raportoinut
574 (2012)

Toteutunut vienti:
62 M€
Ei selvitetty (2012)

Suomen sotatuotevienti oli vuonna 2013 yhteensä 224 miljoonaa euroa. Se on lähes kaksi kertaa enemmän kuin edellisenä vuonna ja enemmän kuin kertaakaan aiemmin SaferGloben vuodesta 1998 alkavan asevientitilaston aikana.

Merkittävin sotatuotteiden vientimaa oli Ruotsi 145,2 miljoonalla eurolla. Lähes koko summa koostui panssariajoneuvoista. Asejärjestelmät ovat kalliita ja niitä ostetaan verrattain harvoin, jolloin yksittäiset kaupat näkyvät tilastoissa selkeinä piikkeinä. Ilman Ruotsin kauppaa Suomen koko sotatuotevienti olisi ollut 81 miljoonaa euroa, mikä on hieman alle kolmen edellisen vuoden viennin keskiarvon (92 M€).

Ruotsin asevoimat ilmoittivat jo vuonna 2009 hankkivansa Patria Oyj:ltä 113 panssariajoneuvoa. Kaupan kokonaisarvo on noin 260 miljoonaa euroa. Panssariajoneuvot toimitetaan vuosina 2013–2014. Ruotsalais-brittiläinen ajoneuvovalmistaja BAE Hagglunds Ab valitti päätöksestä oikeuteen, joka määräsi kaupan kilpailutettavaksi uudelleen. Patria voitti uuden kilpailutuksen vuonna 2010. Panssariajoneuvot kootaan Patrian tehtailla Suomessa, mutta moottorit, panssarointi ja monet muut osat tulevat solmitun vastakauppasopimuksen mukaisesti Ruotsista.

Patria Oyj:n omistavat Suomen valtio ja monikansallinen Airbus Group. Jälkimmäinen tunnettiin vielä vuoden 2014 alkuun nimellä EADS N.V.. Airbus on Alankomaihin rekisteröity pörssiyhtiö, jonka pääomistajat ovat Saksan ja Ranskan valtiot.

Panssariajoneuvokaupat nostivat myös Puolan Suomen toiseksi merkittävimmäksi vientimaaksi. Puola hankki 690 Patrian panssariajoneuvoa 2000-luvun alkupuolella. Puolassa KTO Rosomak eli Ahma -nimellä tunnettuja panssariajoneuvoja valmistaa Wojskowe Zaklady Mechaniczne (WZM). Toimitukset ovat nyt loppusuoralla, mutta tämä ei välttämättä lopeta suomalais-puolalaista yhteistyötä.

Patria, WZM ja Puolan puolustusministeriö ovat solmineet sopimuksen suomalaisten panssariajoneuvojen markkinointi- ja valmistusoikeuksien siirrosta. Sopimuksen mukaan puolalaisosapuoli saa valmistaa ja myydä Patrian ajoneuvoja kolmansiin maihin aina vuoteen 2023 saakka. Sopimus takaa mahdollisesti hankittaville panssariajoneuvoille huoltopalvelut aina vuoteen 2052 asti. Myymällä Ahma-panssariajoneuvoja Puola pyrkii rahoittamaan omien panssariajoneuvojensa hankintakustannuksia. Vientiä on yritetty ainakin Malesiaan.

MERKITTÄVIMMÄT VIENTIMAAT 2013: TOP 10

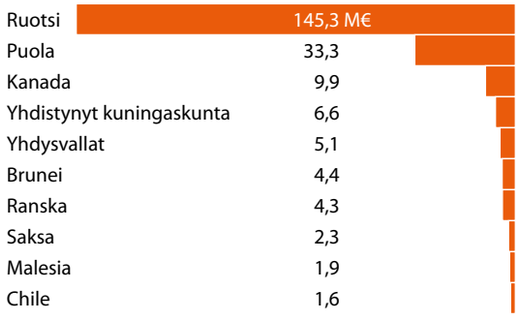

Suomen asevienti -kartassa sotatuotteiden viennin euromääräinen arvo on esitetty mustalla ympyrällä. Maat ovat tuotteiden loppukäyttäjämaita, mutta kaupoissa on mukana myös muita maita. Esimerkiksi Patria toimittaa Saudi-Arabiaan 36 kauko-ohjattavaa yksiputkista Nemo-kranaatinheitintä yli tuhat ammusvarastoputkea. Kauppa näkyi kasvaneena sotatuotevientinä Kanadaan ja Yhdysvaltoihin, joissa kranaatinheittimet asennetaan panssariajoneuvoihin. Ammukset taas tulevat Belgiasta. Maahan myönnettiin vuonna 2013 lisää vientilupia kranaatinheitinten ammuksissa käytettäville osille. Saudi-Arabia sen sijaan putosi merkittävien sotatuotteiden vientimaiden listalta.

Kranaatinheitinkauppa on osa Yhdysvaltojen hallituksen ulkomaisten asekauppojen FMS-ohjelmaa, jonka käsittelyn Yhdysvaltain kongressi aloitti vuonna 2006. Patrian ensimmäiset hankkeeseen liittyvät esittely- ja testiviennit tapahtuivat vuonna 2008 ja yhtiö solmi kauppasopimuksen syksyllä 2010. Saudi-Arabian osallisuudesta kertoi ensimmäisenä SaferGlobe yhdessä *Kansan Uutisten* kanssa toukokuussa 2011. Valtioneuvosto äänesti vientilupahakemuksesta vasta joulukuussa 2011.

Yhdysvaltoihin vietiin kranaatinheitinten osien lisäksi muun muassa painekäsikranaattien valmistusoikeus. Viejänä toimi Nammo Lapua Oy. Se on Patrian ja Norjan valtion puoliksi omistavan Nammo AS:n tytäryhtiö. Samoin käsikranaattien valmistusoikeuden vastaanottaja, arizonalainen Nammo Talley Inc., on konsernin omistuksessa.

Yhdistyneiden kuningaskuntien vientiä kasvatti suomalainen ylijäämäkauppa. Rajavartiolaitoksen vartiolaiva Tavi myytiin varusteineen saarivaltion merivartiostolle. Vuonna 2002 käyttöönotetun aluksen vientiarvoksi ilmoitettiin 4,5 miljoonaa euroa. Rajavartiolaitos luopui kaikista kolmesta Telkkä-luokan aluksesta, koska niillä ei voinut purjehtia jääoloissa. Tiedossa ei ole miksi alukset alun perin hankittiin, kun jäiden vuosittainen esiintyminen Suomen sääolosuhteissa on ollut hankintahetkellä tiedossa. Tavi on monivalvonta-alus ja sitä voi käyttää sekä väliintulotehtäviin että ympäristönsuojeluun. Telkkä ja Tiira myytiin Norjaan.

Viime raportissamme kerroimme Scott Healt & Safetyn siirtävän suojanaamarien tuotannon Vaasasta Yhdistyneeseen kuningaskuntaan. Viranomais- ja sotilaskäyttöön tarkoitettuja kaasunaamareita on valmistettu Vaasassa 1960-luvulta lähtien. Tuotanto siirtyi Kemiralta Tyco konsernille, joka nyt keskitti Euroopan, Aasian ja Afrikan alueen valmistuksen Lancashireen. Vuonna 2013 myönnetyillä luvilla Suomessa tyhjennettiin

tehtaan ja alihankkijoiden varastoista satojatuhansia maskien osia kaikkiaan parilla miljoonalla eurolla.

Kansainvälisten kriisinhallinta- ja rauhanturvaoperaatioiden sekä järjestöjen humanitaarisen avustustoiminnan tueksi sotatuotteita vietiin noin 830 000 eurolla eli alle puolella prosentilla koko viennistä. Vientiluvat koskevat pääasiassa suojavarusteita, kuten luotiliivejä ja kaasunaamareita.

Suomi laajentaa ydinenergiatuotantoketjun vientiä

Kaksikäyttötuote on tuote, jota voidaan käyttää joukkotuhoaseen valmistamiseen tai jolla voidaan edistää sotilaallista toimintakykyä ja infrastruktuuria.

KAKSIKÄYTTÖTUOTTEIDEN VIENTILUVAT

Aasia pysyi merkittävimpänä kaksikäyttöisen korkean teknologian vientialueena. Länsi-Aasiaan myönnettyjen vientilupien määrä laski merkittävästi, kun taas Itä-Aasian osuus kasvoi. Etelä- ja Väli-Amerikkaan myönnettyjen vientilupien määrä on kasvanut noin kymmenen prosenttiyksikköä kahden viimeisen vuoden aikana.

Yksittäisistä maista Iran ja Kiina ovat tärkeimmät vientikohteet. Vientilupien määrä kertoo siitä, mitkä maat eivät tuota itse korkeaa teknologiaa vaan tuovat sitä ulkomailta. Tästä syystä vientiä on vähän kehittyneiden maiden teollisuusjärjestöjen OECD:n jäsenille.

Osa vientimaista on tuntemattomia. Vientiin voi saada koontiluvan, joka oikeuttaa viemään tuotteita useisiin maihin. Vastaava lupaviranomainen ulkoasianministeriö ei raportoi toteutunutta vientiä, joten koontilupien lopullisista kohteista ei ole tämän tarkempaa tietoa. Koontiluvissa on kyse pääasiassa Euroopan talousalueen ja OECD:n maista.

Materiaalikategorioittain tarkasteltuna eniten viedään tietoliikennetuotteita. Esimerkiksi Bahrainiin vietiin tietoliikenneverkkojen valvontalaitteita. Toinen yleinen materiaalikategoria on materiaalinkäsittely. Esimerkiksi Turkkiin vietiin muun muassa kemiallisten ja biologisten taisteluaineiden tunnistamiseen ja niiltä suojautumiseen käytettäviä laitteita. Kysyntään on vaikuttanut Syyriassa käytetyt joukkotuhoaseet.

Suomesta viedään myös ydinenergiateknologiaa. Myönnetyistä 15 vientiluvasta monet liittyivät Suomen omien ydinvoimalahankkeiden valmisteluun. Lupia myönnettiin niiden lisäksi Fortumille ja Teknologian tutkimuskeskus VTT:lle EU-maihin sekä Kiinaan.

Ydinenergian tuotanto-osaamisen lisäksi Suomi laajensi vientiä ydinaineisiin. Ydinenergiatuotannon alkaessa Suomessa 1950-luvulla suunniteltiin uraanimalmin louhinnan aloittamista ja tuolloin julkaistiin Uraaninetsijän opas [22]. Uraania etsittiin Askolassa ja Enossa. Vain Enon Paukkajanvaarassa tuotettiin 30 tonnia uraania 1950- ja 1960-lukujen vaihteessa. Kaivoksen säteilevistä jätteistä huolestuttiin 1990-luvulla. Säteilyturvakeskus STUK hyväksyi niiden sijoituksen vasta vuonna 2001.

Uraanin teollinen louhinta ei ole käynnistynyt Suomessa. Sitä on sitoutuneena muihin malmeihin, mutta mistään ei ole löydetty varsinaista uraanimalmia eli malmia, jossa on 0,1 prosenttia uraania. Kainuussa sijaitsevan Sotkamon kaivoksen malmin uraanipitoisuus on 0,001 prosenttia.[23] Se on tällä hetkellä ainoa suomalainen kaivos, jolla on lupa uraanin käsittelyyn. Kaivoksen omistava Talvivaara Sotkamo Oy sai valtioneuvostolta luvan uraanin louhintaan muiden malmien kaivuun sivutuotteena vuonna 2012. Kaavailtu tuotanto on 350–500 tonnia vuodessa.

Sotkamon kaivoksella on valmis uraanin talteenottolaitos, mutta viimeisimpien tietojen mukaan se ei ole vielä saanut kaikkia tarvittavia lupia laitoksen käynnistämiseen. Säteilyturvakeskus STUK myönsi tehtaalle luvan ydinaineen tuotantoon ja hallussapitoon vuonna 2010.

Talvivaara on myynyt uraanin tuotantonsa hyödyntämisoikeudet vuonna 2011 kanadalaiselle Camecon Corporationille, joka maksoi niistä 60 miljoonaa dollaria rakentamalla uraanin talteenottolaitoksen.[24] Kaivosyhtiön talousvaikeuksien takia sopimusta muutettiin alkuvuodesta 2013. Cameco maksoi kymmenen miljoonaa dollaria lisää ja uraanin hyödyntämissopimusta jatkettiin vuoden 2017 loppuun asti.[25]

Kunnes Talvivaaran yhteistyössä Camecon kanssa rakentama uraanin talteenottolaitos käynnistyy, päätyy uraani nikkelin mukana Harjavaltaan nikkelitehtaalle. Ulkoasiainministeriö myönsi kaksikäyttötuoteiden vienluvan Norilsk Nickel Harjavalta Oy:lle 2011. Luvalla se saa viedä keltaista kakkua Kanadaan.

Keltainen kakku, jota siis Sotkamon kaivoksessa yritetään valmistaa, on nimitys saostetulle jalosteelle, josta tehdään ydinpolttoainetta. Keltaisen kakun väkevöittäminen eli rikastaminen polttoaineeksi tapahtuu kaasusentrifugitekniikalla. Sentrifugien avulla aineesta erotetaan eri isotoopit. Erottelun tuloksena saatavasta U-235:sta tuotetaan kiinteää uraanioksidia. Siitä taas valmistetaan lopulta ydinvoimaloissa käytettäviä polttoainesauvoja.

Keltaisen kakun tuotannon ja viennin valvonta on osa kansainvälisiä ponnisteluja ydinaseiden leviämisen estämiseksi. Polttoainekäytössä tarvitaan 3–5 prosenttista uraania, mutta sen väkevöittämistä voidaan jatkaa korkearikasteiseksi eli yli 20 prosenttiseksi. Tätä ainetta käytetään sotalaivojen ja sukellusveneiden ydinreaktoreissa. Yli 90 prosenttiseksi rikastettu uraani on asekäyttöistä eli sitä tarvitaan joukkotuhoaseisiin. Jo ydinpolttoaineen tuotantovaiheessa rikastamisen sivutuotteena syntyy köyhdytettyä uraania. Sitä on käytetty panssaria läpäisevissä ammuksissa muun muassa Persianlahden sodassa. Tuloksena oli vakavia ympäristövahinkoja ja terveyshaittoja ihmisille.

Uraanin rikastamisprosessissa käytettävien sentrifugien sähkömoottoreiden pyörimisnopeutta säädetään taajuusmuuntimilla. Tästä johtuen ne ovat varsin yleinen näky kaksikäyttötuotteiden vientiluvissa. Taajuusmuuntimille on myös runsaasti puhdasta siviilikäyttöä, esimerkiksi metroissa. Suomessa taajuusmuuntimia valmistavat ABB Oy ja Vacon Oyj. Vaasalainen Vacon myytiin Tanskaan vuonna 2014.

Taajuusmuuntimet nousivat niin kutsutun kybersodankäynnin keskiöön vuonna 2010. Tuolloin Iranin ydinlaitoksien tietojärjestelmiin istutettu Stuxnet-tietokonevirus sääteli itsestään taajuusmuuttajien taajuutta ja sai sentrifugit rikkoontumaan. Haittaohjelma oli erittäin monimutkainen ja se aktivoitui vain tietyissä tapauksissa. Käytännössä se oli tarkoitettu vain äärimmäisen rajattuihin taajuusmuuttajien käyttökohteisiin. Myös haittaohjelman saaminen fyysisesti sisään laitoksen järjestelmiin esimerkiksi muistitikulla on ollut haastava tehtävä.

Mediassa uutisoitiin haittaohjelman tarttuneen Vaconin taajuusmuuttajiin. Vaconin tietoon ei tällaisia tapauksia ollut tullut, eivätkä sen asiantuntijat löytäneet yhtään potentiaalista tapausta, joissa haittaohjelma olisi voinut aktivoitua sen laitteissa.[26]

Vienti vaurastuviin maihin kasvaa

Tullin ulkomaankauppatilaston mukaan Suomesta vietiin siviiliaseita ja patruunoita 66,9 miljoonalla eurolla. Summasta 61 prosenttia koostui aseista ja niiden osista. Edellisvuosien tapaan suurin osa siviiliaseiden viennistä, 40 prosenttia, meni Yhdysvaltoihin. Muita merkittäviä vientimaita olivat perinteiset metsästysmaat Australia, Kanada, Ruotsi ja Norja.

Poliisihallitus ei saanut valmiiksi siviiliaseiden eli kaupallisten ampuma-aseiden, niiden osien ja patruunoiden vientilupatilastoa ennen tämän raportin menoa painoon. Tästä syystä tässä raportissa ei ole voitu arvioida lainkaan siviiliaseiden vientilupia.

Venäjän, Namibian, Etelä-Afrikan ja Sambian vienti on viime vuosina kasvanut. Yksi vaikuttava tekijä voi olla metsästys- ja ammuntaharrastuksen kalleus, jolloin keskiluokan vaurastuminen on lisännyt kysyntää.

Näin ei ole kuitenkaan kaikissa maissa. Esimerkiksi Melanesiassa ase hankittiin pääasiassa omaksi turvaksi eli muita ihmisiä vastaan. Niinpä Suomen siviili- ja sotilasasevienti Uuteen Kaledoniaan on kasvanut samassa tahdissa kuin maan sisäinen tilanne on kiristynyt. Sama koskee Meksikoa, jonne on myös viety sotilasaseita.

Kaikkia aseita ja patruunoita ei välttämättä ole valmistettu Suomessa vaan kyse voi olla kauttakuljetuksesta. Merkittävä siviiliaseiden ja patruunoiden vientimaa Singapore on yksi kansainvälisen asekaupan keskus, joten kaikki va-

jaan 900 000 euron viennistä ei välttämättä ole jäänyt maahan. Tämä ei tarkoita, että Suomella olisi tekemistä konfliktien kanssa. Vienti voi olla esimerkiksi olympia-ammuntaan tarkoitettuja patruunoita. Tätä ei tosin tiedetä, koska Suomessa siviiliaseiden kaupalliset vientiluvat ovat salaisia. Tosin Bahrainin asevoimien tarkka-ampujien aseisiin toimitetuille patruunoille Suomi myönsi luvat juuri siviilivientinä. Suomen käytäntö on omiaan hämärtämään läpinäkyvyyttä ja vaikeuttamaan konfliktialueiden asevirtojen estämistä.

Suomesta voi viedä siviiliaseita myös paikallispoliisien myöntämillä hankkimisluvilla ulkomaalaisille. Viranomaisilta ei saatu näitä lupia koskevia tilastotietoja, mutta viennit sisältyvät tämän raportin raportoinnissa käytettyihin tullin tilastoihin.

Sotatuotteiden ja siviiliaseiden vienti oli puoli prosenttia Suomen vuoden 2013 tavaraviennistä.

Miehittämättömien lentokoneiden laukaisijat

Suomessa valmistettuja kaukoohjattavien ilma-alusten katapulttilaukaisimia on viety esimerkiksi Ranskaan, Kanadaan ja Saudi-Arabiaan. Vuonna 2013 niitä vietiin muun muassa Yhdistyneeseen kuningaskuntaan. Käytännössä laitteet olivat jo maassa: nyt vuokraaja vain osti ne itselleen ja hallintaoikeus siirtyi vientiluvan myötä Qineticille. Se ylläpitää muun muassa Länsi-Walesissa kauko-ohjattavien ilma-alusten testaus- ja harjoitusaluetta.

Myyjä, Tampereella pääkonttoria pitävä Robonic Ltd Oy, valmistaa paineilmalla toimivia katapulttilaukaisimia. Niitä käytetään 10–500 kiloa painavien kauko-ohjattavien ilma-alusten laukaisuun. Robonicin katapultit soveltuvat useille taktisille aluksille, joita ovat ainakin israelilaisen Elbitin Hermes 450, ranskalaisen Selexin Galileo Falcon, brittiläisen BAE Systems Hertin ja etelä-afrikkalaisen Denel Seekerin sekä sen oman omistajan ranskalaisen Sagemin Sperwer A ja B.

Robonicillä on RATUFC -niminen testi- ja harjoitusalue Kemijärvellä. Yhtiön mukaan Suomen Lappi on suurin jäljellä oleva erämaa Euroopassa, ja harvaan asuttuna alueena se tarjoaa todella houkuttelevan valinnan mille tahansa yritykselle, joka toivoo voivansa testata varusteitaan suojassa. Suomi tarjoaa erityisesti hyvät olosuhteet alusten talvisen toimintakyvyn testaamiseen.

> “Finnish Lapland is the largest remaining wilderness in Europe. Being sparsely inhabited makes the area a truly attractive choise for any company that wishes to test its equipment beyond the reach of too many keen eyes. - See more at: http://www.robonic.fi/”

Ruukki vie panssarilevyjä Lähi-itään

Tuuli Hongisto

Rautaruukki Oyj (Ruukki) esitteli uusimman myyntiartikkelinsa helmikuussa 2013[27]. Kyseessä on Ramor-nimellä markkinoitava terässuojalevy, joka on valmistettu kestämään voimakkaita räjähdyksiä. Yhtiön tiedotteen mukaan se soveltuu käytettäväksi ”vaarallisilla vesillä” kuten öljyn- ja kaasunporauslautoilla sekä ajoneuvojen panssaroinnissa. Tuotteen luvataan kestävän räjähdysten lisäksi useita lippaallisia rynnäkkökiväärin sarjatulta. Army-technology.com -sivustolla julkaistussa jutussa Ruukin edustaja kertoi paksumman, 12 millimetrisen panssarilevyn, pysäyttävän Kalashnikovin eli AK47:n ammusten lisäksi panssaria läpäisevät patruunat.

Sotatuotteille vientilupia myöntävästä puolustusministeriöstä kerrotaan Ruukki konsernille myönnetyn useita vientilupia. Yhtään hakemusta ei ole jätetty myöntämättä. Vuoden 2014 alussa myönnettiin vientilupa 50 tonnille panssariterästä Belgiaan. Ne asennetaan siellä valmistettaviin panssariajoneuvoihin. Ajoneuvojen ja siten myös panssariteräksen loppukäyttäjämaa on Arabiemiirikunnat. Belgiaan myönnettiin myös toinen 500 tonnin lupa. Tuotteiden vastaanottajana on Saudi-Arabian Dammanissa sijaitseva yritys.

Samoin on myönnetty 500 tonnin vientilupa Ranskaan ja toinen vastaava Puolaan. Ranskassa panssariteräkset tulevat osaksi Renaultin valmistamia ajoneuvoja. Vientilupaan ei ole merkitty loppukäyttäjämaata, joten tiedossa ei ole, minkä valtion asevoimien käyttöön ajoneuvot tulevat.

Myöskään Puolan loppukäytöstä ei ole tietoa. Ruukki toimitti sinne panssarilevyjä AMZ-Kutno maastoajoneuvoihin vuonna 2009. Ruukin verkkosivuillaan esittelemässä referenssikuvassa oleva ajoneuvo oli aseistettu.

KUVA: JARMO PYKÄLÄ

Panssaroitu maastoajoneuvo Dammanin lähistöllä Al Khubarissa.

Ruukilla on tehtaat Raahessa ja Hämeenlinnassa. Alunperin valtionyhtiöksi perustetun Rautaruukin suurin yksittäinen omistaja oli valtio, jonka sijoitusyhtiö Solidium omisti yhtiöstä lähes 40 prosentin osuuden heinäkuuhun 2014 asti[28]. Tuolloin Rautaruukin ja ruotsalaisen Svenskt Stål Ab:n eli SSAB:n yhdistyessä Solidiumin omistus Ruukista lakkasi ja se sai osakevaihdossa tilalle yhteensä noin 36 prosenttia SSAB:n kahdesta eri osakesarjasta[29].

Uusi suomalainen asemalli valtaa kansainvälisiä markkinoita

Otso Vainio

Riihimäkeläinen Sako Oy on valmistanut tarkkuuskivääreitä vuodesta 1989. Yritys aloitti toimintansa suojeluskuntien ase- ja konepajana 1910-luvun lopulla. Ennen toista maailmansotaa se oli muun muassa saksalaisen asekauppiaan Willy Daugsin enemmistöomistuksessa ja sodan jälkeen Suomen Punaisen Ristin hallinnassa. Yritysjärjestelyiden seurauksena se päätyi Nokialle, joka myi aluksi osan ja lopulta koko yrityksen Valmetille sekä sitä seurannelle Metsolle. Lopulta Sako päätyi italialaiselle Fabbrica d’Armi Pietro Berettalle vuonna 2000. Vuodesta 1526 lähtien toiminut perheyhtiö on yksi maailman vanhimpia yrityksiä ja asevalmistajia.

Sakon TRG-tarkkuuskivääreitä käyttävät yli neljänkymmenen maan ase- ja poliisivoimat. Alun perin kansainvälisen urheilu-ammuntaliiton ISSF:n kiväärilajeihin suunnitellut TRG-tarkkuuskiväärit ovat saavuttaneet suosiota metsästäjien ja ammattikäyttäjien keskuudessa.

TRG-sarjan kiväärit ovat pulttilukkoisia ja lipassyöttöisiä tarkkuuskivääreitä. Aseiden yleisimmät variaatiot ovat kevyempi, lyhyellä lukkorungolla varustettu TRG-22 malli. Sen kaliiberi on .308 Winchester (7,62 x 51mm). Lisäksi valmistetaan raskaampaa pitkälukkoista TRG-42 mallia. Sitä valmistetaan kaliiberissa .300 Winchester Magnum (7,62 x 67mm) ja .338 Lapua Magnum (8,6 x 70mm).

Ensiksi mainitun TRG-22:n .308 kaliiperin tehokkaaksi ampumaetäisyydeksi katsotaan noin 800 metriä ja viimeksi mainitun .338 kaliiberin noin 1,5 kilometriä. Vertailun vuoksi Suomen armeijan rynnäkkökiväärin RK-62:n tehokas ampumaetäisyys on noin 300 metriä. Osaava ampuja kykenee ampumaan optimaalisissa sääolosuhteissa TRG-tarkkuuskivääreillä huomattavasti pidemmälle.

ASEVALVONTA

Asevalvonnan tarkoituksena on rajoittaa aseiden tai sotilaallisten resurssien määrää ja niiden hallintaa. Asevalvonta kattaa sekä laajan joukon valtioiden välisiä sopimuksia että poliittisia julistuksia ja käytännön järjestelyitä. Asevalvonta voidaan jakaa viiteen pääryhmään, joissa kaikissa on yhteensä kymmeniä kansainvälisiä sopimuksia:

1. Aseiden ja niiden käytön rajoittaminen kansainvälisellä humanitaarisella oikeudella
2. Aseriisunta eli aseiden määrän pysyvä vähentäminen tai asekategorian kieltäminen
3. Sotilasjoukkojen ja -kaluston sekä sotilaallisten toimien rajoittaminen
4. Aseiden, sotilaallisen infrastruktuurin ja teknologian siirtojen valvominen
5. Avoimuuden ja läpinäkyvyyden lisääminen sotilaallisessa toiminnassa tietojenvaihdon ja seurantatoimien avulla

Aseita, niiden leviämistä ja käyttöä säätelevien sopimusten sisältöjä kehitetään vuosittain lukuisissa kokouksissa ja eri foorumeilla. Keskusteluiden aiheet ovat usein teknisiä ja vaikeasti ymmärrettäviä, mutta kokousasiakirjoista ja -puheista saadaan tietoa kansainvälisen diplomatian kulusta.

Kansainvälisiin asevalvontasopimuksiin liittyneiden ja liittyvien valtioiden määrät antavat osaltaan kuvaa siitä, millaista muutosta on havaittavissa kansainvälisissä normeissa ja poliittisessa ilmapiirissä. Vuoden 2013 aikana keskusteltiin YK:n kansainvälisestä asekauppasopimuksesta, teknologian sotilaallisesta hyödyntämisestä autonomisissa aseissa sekä Syyriasta ja Iranista.

KANSAINVÄLINEN HUMANITAARINEN OIKEUS JA ASERIISUNTA

Valtioiden perustamat järjestöt ja kansalaisyhteiskunta ovat kritisoineet Genevessä toimivan YK:n aseriisuntakonferenssin toimintakyvyttömyyttä. YK:n asevalvontamekanismien rinnalle onkin ehdotettu humanitaarisen aseriisunnan aloitetta. Käytännössä tarkoituksena on sivuuttaa YK:n roolia asevalvonnan keskeisenä edistäjänä tai tässä tapauksessa jarruna. Taustalla on kansalaisyhteiskunnan YK-järjestelmän ulkopuolella humanitaarisin aloittein neuvotellut henkilömiina- ja rypälepommikieltosopimukset.

Humanitaarisen aseriisunnan aloite sivuuttaa ydinsulkusopimuksen epäkohdat ja aseriisuntakonferenssin kovaan turvallisuuspolitiikkaan perustuvan keskustelun: ”ydinaseriisunta vai non-proliferation eli ydinaseiden leviämisen estäminen”. Aloitteella pyritään palauttamaan aseriisuntakeskustelut asian ytimeen eli tavanomaisten ja joukkotuhoaseiden aiheuttamiin inhimillisiin kärsimyksiin.

Joukko maita kokoontui käsittelemään ydinaseiden humanitaarisia vaikutuksia ensin Oslossa maaliskuussa 2013, sitten Meksikon Nayaritissa helmikuussa 2014. Sama maaryhmä kokoontuu seuraavan kerran joulukuussa 2014 Wienissä. Suomi ei ole liittynyt aloitteeseen, mutta osallistui Oslon ja Nayaritin kokouksiin.[67; 68] YK:n turvallisuusneuvoston viisi pysyvää jäsenmaata sen sijaan boikotoivat näitä kokouksia avoimesti ja kollektiivisesti.[69]

Aseriisuntakonferenssin 16 vuoden umpikuja ja Lähi-idän joukkotuhoaseettoman vyöhykkeen kokouksen koollekutsumisen epäonnistuminen kiristivät tunnelmaa ydinaseriisuntaa ja ydinaseiden leviämistä käsittelevissä kokouksissa. Egypti ilmaisi turhautumisensa marssimalla ulos ydinsulkusopimuksen vuoden 2015 tarkastelukonferenssin valmistelukokouksesta.

Sen jälkeen osapuolet ovat kokoontuneet kolmesti neuvottelemaan kokouksen järjestämisestä. Kokouksen koordinaattori alivaltiosihteeri Jaakko Laajavan mukaan kokousta valmistelevat tapaamiset ovat parantaneet ymmärrystä siitä, mitä mahdollisuuksia ja vaikutuksia Lähi-idän vakaudelle joukkotuhoaseettoman vyöhykkeen perustamisella olisi.[70] Laajava on toiveikas, että kaikki alueen valtiot saadaan neuvottelupöytään vuoden 2014 aikana sopimaan kokouksen koollekutsumisesta.[71]

Lähi-idän joukkotuhoaseettoman vyöhykkeen toteutuminen edistäisi alueen vakautta merkittävästi, mutta prosessilla on osansa myös ydinsulkusopimuksen legitimiteetin eli yleisen normin vahvistajana. Vyöhykkeen perustamisprosessi laitettiin liikkeelle samassa kokouksessa, jossa on sovittu ydinsulkusopimuksen muuttamisesta toistaiseksi voimassa olevaksi.[72] Tämän vuoksi vyöhykkeen mahdollinen epäonnistuminen asettaisi kyseenalaiseksi myös muut ydinsulkusopimuksen tuottamat sitoumukset ja siihen nojaavat asetelmat. Vyöhykkeen onnistuminen taas vakiinnuttaisi sekä ydinasevaltioiden ydinsulkusopimukseen perustuvaa asemaa että ydinsulkusopimuksen perimmäistä tarkoitusta ydinaseiden leviämisen estomekanismina.

Muutokset asevalvontasopimuksissa

SOPIMUS	ALLEKIRJOITTANEITA MAITA	UUDET JÄSENET	RATIFIOINEITA MAITA	SUOMI
Asekauppasopimus	118	41	41	2013
Kemiallisen aseen kieltosopimus	165	Somalia, Syyria	190	1995
Biologisen aseen kieltosopimus	110	Kamerun, Nauru, Guyana, Malawi	168	1974
Ydinkoekieltosopimus	183	Brunei Darussalam, Tsad, Guinea-Bissau, Irak, Niue	162	1999
Tavanomaisia aseita koskeva sopimus	50	Kuwait, Sambia	117	1982
Rypälepommikieltosopimus	108	Nauru, Liechtenstein, Tsad, Andorra, Bolivia, Irak, Saint Kitts ja Nevis	84	Ei allekirjoittanut
Ulkoavaruuden aseistamisen kieltosopimus	89	Liettua	102	1967
Afrikan joukkotuhoaseeton vyöhyke	50	Kongo	37	Vain alueen valtiot voivat liittyä

Fissiilimateriaali halutaan valvontaan

Eräät aseriisuntakonferenssin jäsenet ovat pitkään pyrkineet saamaan neuvottelumandaatin ydinaseen räjähdeaineena käytettävän fissiilimateriaalin FMCT-sopimukselle. Osa maista on kuitenkin vastustanut kysymyksen ottamista aseriisuntakonfrenssin asialistalle. Karkeasti ottaen maat, joilla fissiilimateriaalia on yllin kyllin, tai jotka sitä eivät tarvitse, ovat sopimuksen kannalla. Fissiilimateriaalivarastojensa kartuttamista tavoittelevat valtiot tai ne, jotka eivät halua raportoida varastojensa kokoa, sen sijaan mielellään

lykkäisivät sopimusneuvotteluja mahdollisimman pitkään. Tosin epäselvää on, olisivatko jo olemassa olevat varastot osa sopimusta, vai koskisiko sopimus ainoastaan uutta tuotantoa.

Aseriisuntakonferenssin ulkopuolella on pyritty edistämään keskustelua asevalvontamekanismeista. YK:n yleiskokous perusti asiantuntijaryhmän selvittämään, miten fissiilimateriaalin FMCT-neuvotteluissa päästäisiin eteenpäin ja valtuutti pääsihteerin kartoittamaan jäsenmaiden kantoja[73]. Sopimusneuvotteluja avoimesti vastustavan Pakistanin mukaan asiantuntijaryhmä ”ei tuo lisäarvoa sopimuksen sisällölle” vaan pikemminkin ”horjuttaa aseriisuntakonferenssin arvovaltaa ainoana monenkeskisenä neuvotteluelimenä”.[74]

Olli Heinonen, Suomen edustaja asiantuntijaryhmässä, sen sijaan näkee ryhmän ”periaatteessa positiivisena aloitteena”, koska sen tarkoitus on ”luoda uutta puhtia” aseriisuntakonferenssin työhön. Keskustelujen yksityiskohdista ryhmä ei anna lausuntoja ennen loppuraporttia syksyllä 2015. Heinonen pitää tärkeänä, että ryhmä pystyy keskustelemaan ”vapaasti ilman ulkopuolisia paineita”. Raportin julkaisun jälkeen jää nähtäväksi, mitkä ovat yleiskokouksen ja aseriisuntakonferenssin seuraavat toimet.

Lisäksi YK:n yleiskokouksen perustama avoin työryhmä monenkeskisten aseriisuntaneuvottelujen edistämiseksi[75] kokoontui Genevessä kesän 2013 aikana. Työryhmän oli tarkoitus toimia lisävoimana aseriisuntakonferenssin kipukohtien selvittämisessä, mutta uudella mandaatilla eli toimeksiannolla[76] se typistettiin pääsihteerin selvitystyöksi jäsenvaltioiden mielipiteistä ja ideoista. Suomi osallistui avoimeen työryhmään osana maaryhmittymää, jonka ”rakennuspalikkalähestymistapa” pitäisi sisällään muun muassa ydinkoekielto- ja fissiilimateriaalisopimusten voimaantulon, joukkotuhoaseettomien vyöhykkeiden perustamisen, kansainvälisen atomienergiajärjestön IAEA:n tekemän valvonnan vahvistamisen, aseriisuntakonferenssin palauttamisen sisällölliseen työhön sekä avoimuuden ja luottamuksen parantamistoimia[77].

Washingtonin vuoden 2010 ja Seoulin vuoden 2012 Ydinturvallisuuskokousten sarja jatkui Haagissa keväällä 2014. Mukana oli yli 50 valtion ylin johto, ja kokous sai aikaan yksimielisesti hyväksytyn loppuasiakirjan. Asiakirjan mukaan ydinterrorismia pyritään ehkäisemään vähentämällä ydinmateriaalia, parantamalla ydinturvallisuutta ja tiivistämällä kansainvälistä yhteistyötä. Asiaan palataan seuraavassa kokouksessa vuonna 2016.[78] Sitä ennen aseriisuntakonferenssi työskentelee ”aikataulutettujen aktiviteettien”[79] parissa. Järjestely vaikuttaa muodollisesti edistykseltä, vaikka käytännössä näin ei välttämättä ole. Käytännössä aikataulutetut aktiviteetit tarkoittavat keskusteluja ennalta määrätyistä aiheista ilman varsinaisia neuvotteluita.

Suomi on ollut aktiivinen ydinasevalvontaan liittyvissä prosesseissa monella tavalla. Se on isännöimässä ydinterrorismia vastaan tarkoitetun GICNT-aloitteen kokousta vuonna 2015.[80]

Iran neuvottelee uraanin rikastamisesta

Iran ja YK:n turvallisuusneuvoston pysyvät jäsenmaat sekä Saksa solmivat marraskuussa 2013 väliaikaisen sopimuksen, jonka avulla kansainvälinen yhteisö voisi varmistua Iranin ydinohjelman rauhanomaisuudesta. Sopimuksessa sovittiin myös maahan kohdistuneiden sanktioiden eli pakotteiden poistamisesta. Pysyvää ratkaisua ei kuitenkaan löydetty ensimmäisen määräajan puitteissa, vaan heinäkuussa 2014 sovittiin neljän kuukauden lisäajasta.

SaferGlobe-tutkimusverkostoon kuuluvan asiantuntija Tytti Erästön mukaan merkittävää on se, että turvallisuusneuvosto esitti toteuttamiskelpoisen ajatuksen mahdollisesta ratkaisusta[81]. Sen mukaan Iran pystyisi säilyttämään kykynsä uraanin rikastamiseen. Tämä avaa mahdollisuuden Iranin suostumiselle sopimukseen. Erästön mielestä ongelmallista on edelleen se, millaisissa rajoissa uraanin rikastus sallitaan. Tältä osin osapuolten välillä on edelleen suuria näkemyseroja.

Joukkotuhoaseen käyttö Syyriassa kavahdutti

Nobelin rauhanpalkinto myönnettiin vuonna 2013 kemiallisen aseen kieltoa valvovalle OPCW-järjestölle[82]. Taustalla oli kemiallisen aseiden käyttö Syyrian sisällissodassa. Sen seurauksena Yhdysvallat ja Venäjä sopivat Syyrian kanssa sen riisumisesta kemiallisista aseista ja Syyriasta tuli 190. kemiallisten aseiden kieltosopimukseen liittynyt maa. Tapausta voidaan pitää näyttönä kemiallisten aseiden kieltosopimuksen asettamista maailmanlaajuisista standardeista kemiallisten aseiden käytön tuomittavuudesta.

Helsingin yliopiston alainen Kemiallisten aseiden kieltosopimuksen instituutti VERIFIN osallistui YK:n tiedonhakuoperaation Syyriasta. Se analysoi näytteitä yhtenä OPCW-järjestön valitsemista laboratorioista.

Suomi lähetti pienen sotilasryhmän Välimerelle avustamaan Syyrian aseidenriisuntaoperaatiossa. Riihimäkeläinen Ekokem Oy puolestaan voitti YK:n tarjouskilpailun aseiden kemikaalien tuhoamisesta. Ekokemin mukaan ne eivät eroa sen tavallisesti käsittelemistä teollisuusjätteistä.

Suomi liittyi pitkin hampain aseidenriisunnan normiin

Suomi liittyi Ottawan henkilö- eli jalkaväkimiinat kieltävään sopimukseen 158. valtiona kesäkuussa 2012. Suomella oli liittymishetkellä 1 029 763 sopimuksen kieltämää miinaa. Suomi jätti 20 vuoden koulutuskäyttöä varten noin 17 000 henkilömiinaa varastoon, mitä kansainvälisesti pidettiin poikkeuksellisen suurena määränä.

Sakaramiinat puretaan, niiden laukaisimet toimitetaan metallinkierrätykseen ja panokset päätyvät koulutuskäyttöön. Sakaramiinojen sytyttimet ja kaikki putkimiinat tuhotaan räjäyttämällä Kittilän Pokassa. Jäljelle jäävä metalliromu ja purettujen sakaramiinojen laukaisimet toimitetaan metallinkierrätykseen.[83]

Suomen henkilömiinavarastoista oli huhtikuun 2014 mennessä tuhottu noin 90 prosenttia. Loput tuhotaan vuoden 2015 loppuun mennessä. YK suosittelee asenneilmapiirin muokkaamiseksi valtioita toteuttamaan aseidenriisuntaa julkisesti. Henkilömiinakieltosopimuksen solmimisesta Nobelin rauhanpalkinnon saanut järjestö ei silti päässyt seuraamaan niiden tuhoamista.

Suomessa kuultiin vuoden 2014 aikana muun muassa kansanedustajien esittävän, että Suomen tulisi irtisanoutua Ottawan sopimuksesta. Valtioiden irtaantuminen kansainvälisen humanitaarisen oikeuden sopimuksista on erittäin harvinaista, eikä *Suomen asevalvontaraportin* tiedossa ole ainuttakaan tapausta sopimusten 150-vuotisessa historiassa.

Vientirajoitukset

Tuotteisiin voi kohdistua vientirajoituksia tai vientikieltoja. Asevalvonnan kannalta tärkeimmät rajoituksia asettavat lait ovat Puolustustarvikkeiden vientilaki (282/2012), Laki kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta (562/1996) ja Ampuma-aselaki (1/1998). Ajantasainen lainsäädäntö löytyy Finlex-säädöstietopankista ja lisätietoja rajoituksien vaikutuksista ulkomaankauppaan löytyy Tullin verkkosivuilta (vienti → vientirajoitukset).

Laissa mainittujen rajoitusten lisäksi voidaan väliaikaisesti rajoittaa tiettyjen tuotteiden vientiä tiettyihin maihin osana valtioiden välisten järjestöjen kuten YK:n ja EU:n määräämiä pakotteita. Lisätietoja pakotteista löytyy ulkoasiainministeriön verkkosivuilta (kansainvälinen yhteistyö → kansainväliset pakotteet).

Rypälepommien kohtalo

Valtioiden on ollut mahdollista liittyä kuormaammukset eli rypälepommit kieltävään Oslon sopimukseen joulukuusta 2008 lähtien. Vuosittain sen on allekirjoittanut noin kymmenen maata. Sen ovat ratifioineet eli tuoneet osaksi kansallista lainsäädäntöään esimerkiksi Ruotsi, Norja, Tanska ja Sveitsi sekä Afganistan ja Irak.

Rypälepommit kieltävällä sopimuksella tähdätään parempaan kansainvälisen humanitaarisen oikeuden noudattamiseen, koska rypälepommien tytärammukset eivät erottele siviili- ja sotilaskohteita toisistaan. Ne voivat levitä laajalle alueelle ja jäädä räjähtämättä. Siviiliuhrien määrä on tästä syystä korkea. Tytärammuksiin on kehitetty itsetuhomekanismeja, jotka tuhoavat ammuksen määrätyn ajan jälkeen, mutta laitteet ovat toimineet huonosti. Räjähtämättömien tytärammusten raivaaminen on hidasta ja kallista. Valtiot ovat myös usein jättäneet raivaamisen tekemättä.

Suomi viivytteli aikoinaan henkilömiinat kieltävään sopimukseen liittymistä, koska kyseiset aseet nähtiin tärkeäksi Suomen kansallisen puolustuksen uskottavuudelle. Niiden hävittämistä sekä muun sotakaluston hankkimista pidettiin hitaana ja kalliina.[84] Rypälepommikieltosopimukseen

kohdistuvan vastahakoisuuden voidaan arvella pohjautuvan samankaltaiseen argumentaatioon, vaikkakin viestintä valtionhallinnon suunnalta on ollut hiljaista.

Tasavallan presidentti sekä ulko- ja turvallisuuspoliittinen ministerivaliokunta arvioivat Suomen kantaa rypälepommikieltosopimukseen vuosittain[85]. Puolustusministeriö ja puolustusvoimat ovat omalla tahollaan seuranneet tilanteen kehitystä. Niiden mukaan ”rypäleaseilla on Suomelle edelleen tärkeä operatiivinen merkitys”, eikä Suomella ”ole tällä hetkellä edellytyksiä allekirjoittaa Oslon sopimusta ilman, että vaarannettaisiin sotilaallisen maanpuolustuksen uskottavuus ja Suomen puolustuskyky”.[86] Käytännössä Suomi kannattaa kansainvälisillä foorumeilla aseidenriisuntaa, mutta ei ole valmis itse sitä toteuttamaan turvallisuuspoliittisista syistä.

SOTILAALLISEN TOIMINNAN RAJOITTAMINEN JA LUOTTAMUKSEN LISÄÄMINEN

Teknologian ja automaation kehityksen myötä useiden maiden asevoimat pyrkivät laajentamaan aseistustaan esimerkiksi kauko-ohjattavilla hävittäjillä ja autonomisilla eli itsenäisesti ilman ihmisen ohjausta toimivilla aseilla. Useat kansalaisjärjestöt ovat käynnistäneet kampanjoita autonomisia aseita vastaan siinä toivossa, että aseet kiellettäisiin ennen niiden laajamittaisempaa kehittämistä, valmistusta ja sisällyttämistä osaksi sotilaallista toimintaa.

Kauko-ohjattavien hävittäjien käyttöä on perusteltu muun muassa omien sotilasuhrien välttämisellä, aseiden tarkkuudella ja tehokuudella sekä sivullisten uhrien välttämisellä. Asejärjestelmien vastustajat taas vetoavat humanitaarisiin syihin kuten korkeisiin siviiliuhrimääriin, aseellisen voimankäytön kynnyksen madaltumiseen ja lähtökohtaiseen konesodan koettuun epäeettisyyteen. Kumpaakin osapuolta ovat pohdituttaneet oikeudelliset näkökohdat siitä, onko sodan sääntöjen noudattamisesta vastuussa kone, sitä toiselta puolelta maailmaa ohjaava ihminen vai aseellisen voiman käytöstä päättänyt komentaja.

Erityisesti Yhdysvaltojen kauko-ohjattavilla hävittäjillä tekemät hyökkäykset Pakistanissa ja Jemenissä ovat keränneet huomiota siviiliuhrilukemien johdosta. Yli 50 maalla on saatavilla kauko-ohjattavien hävittäjien kehittämiseen ja niiden käyttöön tarvittavaa tekniikkaa.[87] EU:ssa kannat kauko-ohjattavien hävittäjien kehittelyyn ja käyttämiseen vaihtelevat, mutta EU:kin toteuttaa omaa kehitysohjelmaansa.[88] Myös Patria on kehittänyt ja valmistaa kauko-ohjattavaa valvontalentokonetta.[89] Sille on viimeisten vuosien aikana myönnetty esittelyvientilupia useampaan maahan.

Suomen asevoimat ovat ostaneet 30 miljoonalla eurolla kauko-ohjattavia tiedustelulentokoneita israelilaiselta Aeronauticsilta. Ne pystytään lähettämään lentoon kädestä, joten pienikokoisina ne soveltuvat maajoukkojen käyttöön taistelukentän valvomiseen ja tilannekuvan luomiseen. Aiemmin Suomeen on hankittu tykistön tulenjohtamiseen kauko-ohjattavia Ranger-valvontalentokoneita.

Sodankäynnin tulevaisuus mietitytti myös päättäjiä. Eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan mietinnön[90] mukaan ”asevalvontaa on kehitettävä vastaamaan uuden aseteknologian ja kyberturvallisuuden haasteita”. Valiokunta toteaa erityisesti kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnan merkityksen kasvavan kyberturvallisuuden ja uusien tekniikoiden myötä. Ulkoasiainvaliokunta myös edellytti Suomen asevoimat ja yritykset selvittämään entistä tarkemmin kansainvälisen humanitaarisen oikeuden määräysten vaikutukset sotatuotteiden kehitykseen.

Ahvenanmaan saarten demilitarisointi

Sotilaallista toimintaa on rajoitettu Ahvenanmaan saarilla[91] kansainvälisen oikeuden nojalla. Alueen demilitarisointi tarkoittaa, ettei sitä saa linnoittaa ja sotilaallinen läsnäolo on vahvasti rajoitettu.

Ahvenanmaan saaret demilitarisoitiin ensimmäisen kerran Venäjän antamalla yksipuoleisella sitoumuksella Krimin sodan jälkeen vuonna 1856. Sen allekirjoittivat myös Ranska ja Iso-Britannia. YK:n edeltäjä Kansainliitto päätti ensimmäisen maailmansodan jälkeen vuonna 1921, mihin valtioon Ahvenanmaan saaret kuuluvat. Samalla kun kansainvälinen yhteisö liitti saaret Suomeen, se päätti toteuttaa alueen demilitarisoinnin ja neutralisoinnin. Neutralisointi tarkoittaa sopimusosapuolten sitoutuneen pitämään alueen myös

sodassa itse sotatapahtumien ulkopuolella. Neuvosto-Venäjä ei ollut sopimuksen osapuoli, mutta se solmi demilitarisoinnista sopimukset Suomen kanssa Moskovassa vuonna 1940 ja Pariisin rauhansopimuksessa vuonna 1947.

Ahvenanmaalaiset miehet on vapautettu asevelvollisuuden suorittamisesta, mutta tämä ei johdu demilitarisoinnista vaan siitä, ettei Suomi ole kyennyt järjestämään heille täysin ruotsinkielistä varusmiespalvelusta[92]. Ahvenanmaan itsehallintolain mukaan maakunnan ainoa virallinen kieli on ruotsi. Suomi ei myöskään järjestänyt ahvenanmaalaisille miehille varusmiespalvelusta korvaavaa siviilipalvelusta vuoden 2013 aikana.

Ahvenanmaan maakuntahallitus ilmoittaa demilitarisoinnin mahdollisista loukkauksista sopimusta valvoville valtioille. Niitä ovat vuoden 1921 sopimuksen allekirjoittaneet Italia, Latvia, Puola, Ranska, Ruotsi, Saksa, Suomi, Tanska, Viro ja Yhdistynyt kuningaskunta. Tätä raporttia varten ei selvitetty, loukattiinko sopimusta vuoden 2013 aikana.

Demilitarisointisopimuksen mukaan Suomi on velvollinen huolehtimaan alueen sotilaallisesta käyttämättömyydestä. Sopimuksen artiklojen mukaan se voi tietyissä tilanteissa lähettää sotilasjoukkoja ja -kalustoa Ahvenanmaan saarille. Suomi toimi velvoitteen mukaisesti ainakin toisen maailmansodan aikana. Huhtikuussa 2014 hyväksyttiin kapteeniluutnantti Alexander Lindgrenin esiupseerikurssin lopputyö, jossa hän käsitteli valmiuden kohottamisen mahdollisuuksia oikeudellisesta näkökulmasta.

Yli tuhat valvontalentoa kasvatti luottamusta

Avoin taivas -sopimuksen tarkoituksena on lisätä luottamusta ja turvallisuutta antamalla valtioille mahdollisuus tehdä toistensa ilmatilassa tarkkailu- ja valvontalentoja. Sopimus allekirjoitettiin Helsingissä vuonna 1992 ja siihen oli vuoteen 2014 mennessä liittynyt 34 valtiota. Suomi on ollut mukana Avoin taivas toiminnassa 1990-luvulta lähtien, mutta liittyi siihen virallisesti vuonna 2003.[93]

Sopimusvaltiot sallivat omassa ilmatilassaan vuosittain viisi tarkastuslentoa, vastaavasti valtiot saavat tehdä viisi lentoa muiden sopimusvaltioiden ilmatilassa. Lennot suoritetaan aseistamattomalla lentokoneella isäntämaan valvonnassa ja sopimuksessa määritellyllä kuvauskalustolla sekä ennalta ilmoitetun lentosuunnitelman mukaisesti aikaisintaan 72 tunnin varoitusajalla.[94] Kuvaustietoja voidaan käyttää sotilaallisen tiedon keräämiseen, konfliktien estämiseen, kriisinhallintaan ja ympäristönsuojeluun. Kuvia voidaan myös myydä sopimukseen kuuluville valtioille.

Tuhannes Avoin taivas lento tehtiin elokuussa 2013. Saman vuoden aikana Venäjä lensi tarkastuslennon Suomessa ja Virossa[95]. Lentopostin mukaan venäläisten 17-henkinen ryhmä lensi Antonov An-30B-valvontakoneella Helsinki-Vantaalta käsin heinäkuussa[96]. Suomalaiset lentävät säännöllisesti Venäjällä[97].

ASEKAUPAN VALVONTA

Sodankäynnissä käytetään monia tuotteita, joista vain osan kauppaa valvotaan. Suomen näkökulmasta yksi tärkeimmistä asevalvontasopimuksista on joulukuussa 2008 säädetty Eurooppa-neuvoston yhteinen kanta sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden viennin valvontaa koskevien sääntöjen määrittämisestä (2008/944/YUTP).

Yhteisessä kannassa määritellään, millä kriteereillä EU-maat saavat viedä sotatuotteita Euroopan talousalueen ulkopuolelle. Se ei siis koske EU-maiden välillä tapahtuvaa vientiä, vaikka myös siihen voi liittyä ihmisoikeuksien toteutumisen turvaamisen kannalta haasteita. Se ei myöskään koske hankintoja. Yhteisen kannan perusteella ei siten voida arvioida esimerkiksi Suomen vientiä Unkariin tai Suomen Israelista tekemiä hankintoja. Yhteisessä kannassa määriteltyjä kriteereitä ei voi myöskään käyttää arvioitaessa muiden maiden, esimerkiksi Venäjän ja Yhdysvaltojen, vientejä, koska vain EU:n jäsenmaat ovat yhteiseen kantaan sitoutuneet.

Yhteisen kannan soveltamisen selkeyttämiseksi EU ylläpitää sotilastuotelistaa, jossa määritellään, minkä tuotteiden vientiä on valvottava. EU päivittää listaa säännöllisesti ja merkittävämpi päivitys tehtiin huhtikussa 2014. Listassa ei luetella yksittäisiä tuotteita vaan kansalliset lupaviranomaiset päättävät, onko tiettyä tuotetta pidettävä listassa tarkoitettuna valvonnan alaisena tuotteena vai ei. Esimerkiksi Suomi on kansallisella päätöksellä

ASEKAUPPA-POLITIIKKA

EU:n osuus Suomen sotatuotteiden kokonaisviennistä on ollut laskeva vuodesta 2006 lähtien. Kuitenkin vuonna 2013 unionimaiden osuus nousi Ruotsin ajoneuvokaupan myötä 87 prosenttiin. Ilman sitä EU-maiden osuus olisi laskenut historiallisen alas noin 20 prosenttiin.

SOTATUOTEVIENTI 1999–2013

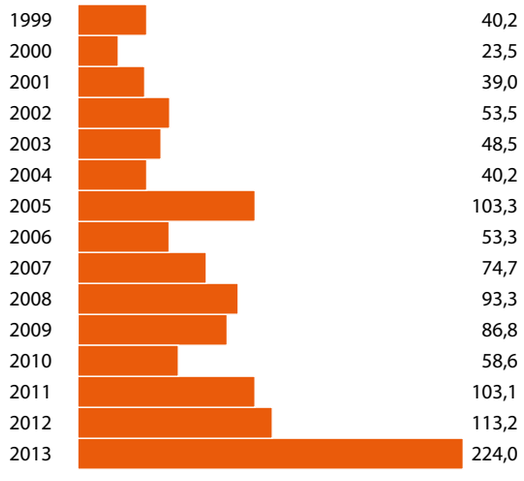

Sotatuoteviennin osuus sotilasliitto Naton jäsenmaihin laski alle 30 prosenttiin. Edellisen kerran Nato-maiden kohdalla näkyi viennissä notkahdus vuosina 2001–2004. Sen jälkeen niiden osuus kokonaisviennistä on ollut noin 80–90 prosenttia. Tätä selittää muun muassa se, että osa Suomen vientimaista liittyi sotilasliittoon vuonna 2004. Yksi liittyneistä oli Puola, jonne samana vuonna alettiin viedä panssariajoneuvoja. Puolan osuus 2000-luvun sotatuoteviennistämme on noin viidennes. Samoin kävi Kroatian kohdalla. Panssariajoneuvokaupat alkoivat jo ennen maan Nato-jäsenyyttä, mutta valtaosa toimituksista ajoittui liittymisen jälkeisille vuosille.

Sotatuotteiden vientimaiden joukkoon on 2000-luvulla tullut lähes 30 uutta valtiota. Noin puolet uusista maista selittyy viennillä rauhanturva- ja avustusoperaatioiden käyttöön Afrikkaan. Toinen ryhmä on Itä-Euroopan uudet EU-maat, minkä lisäksi on myös yksittäisiä maita.

SaferGloben laatimien tilastojen perusteella on vaikea arvioida asevientipolitiikkaa. Valtiovallan kannassa uusiin asevientimaihin ei välttämättä ole tapahtunut muutoksia vaan uudet vientimaat voivat olla seurausta ulkomaankaupan globalisoitumisesta ja yritysten pyrkimisestä uusille markkinoille. Hyvin todennäköisesti EU:n vientipolitiikka on kuitenkin vaikuttanut myös ulkoministeriön kantoihin. Suomesta viedään sotatuotteita aiempaa useampiin maihin ja viennin taloudellinen merkitys on kasvanut.

LUPAVIRANOMAISET

Sotatuotteet	→	Puolustusministeriö
Sota-aseet ja ammukset, yli 1 M€, ETA + maiden ulkopuolelle	→	Valtioneuvosto
Kaksikäyttötuotteet	→	Ulkoasiainministeriö
Kidutusvälineet	→	Sisäasiainministeriö
Siviiliaseet	→	Poliisihallitus

HARMAA LISTA

Jokaisen tuonti- ja vientiluvan käsittelyn yhteydessä on arvioitava asekaupan vaikutusta Suomea sitovien sopimusten, kuten YK:n peruskirjan ja ihmisoikeuksien toteutumiseen. Sen lisäksi on tehtävä laajempi arvio, jossa pohditaan muun muassa, onko suunniteltu asekauppa osa alueellisia jännitteitä tai kilpavarustelua sekä, miten kaupan toteuttaminen ylipäätään edistää Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisten tavoitteiden toteuttamista. Arviointi on tehtävä sitä tarkemmin, mitä rauhattomampi asekaupan kumppanimaa on. Harmaassa listassa käymme aina läpi muutamia ajankohtaisia maita ja Suomen niiden kanssa harjoittamaa asekauppaa.

Myöntämättä jätetyt luvat

Sotatuotteille jätettiin myöntämättä yksi vientilupa, joka koski tarkka-ampujien TRG-22 kiväärien vientiä Egyptiin. Hakijat vetivät kesken lupaprosessin pois 12 hakemusta.

Kaksikäyttötuotteille jätettiin myöntämättä neljä vientilupaa. Niistä kolme koski Kiinaa ja yksi Etelä-Afrikkaa. Tuoteryhmittäin tarkasteltuna kyse oli kaasunilmaisulaitteista ja tietoliikennelaitteista.

Venäjä

Sotatuotevienti Venäjälle jatkui kymmenen vuoden hiljaiselon jälkeen vuonna 2011. Tuolloin ja seuraavana vuonna sotatuotteita vietiin noin sadallatuhannella eurolla vuodessa. Vuonna 2013 vienti kasvoi miljoonaan euroon. Se selittyy pääosin panssarointilevyn viennillä pietarilaiselle sotilasajoneuvovalmistajalle.

Venäjälle vietiin myös erilaisia sotilasaseita niin yksityishenkilöille, viranomaisille kuin yrityksille jälleenmyytäväksi. Venäjän asevoimien ja sisäasiainministeriön erikoisjoukot arvostavat Nammo Lapua Oy:n valmistamia tarkka-ampujien erikoispatruunoita.

Ainakin osittain viranomaisten tekemien tarkka-ampujien ase- ja patruunahankintojen taustalla olivat Sotshin talviolympialaiset 2014. Niiden turvaamiseksi Kaukasian länsiosassa Krasnodarin sotilaspiirissä aloitettiin sotilasoperaatio jo, kun tieto olympialaisten järjestämisestä saatiin. Sitä on vaikea erottaa laajemmasta Kaukasuksen alueen epävakaudesta ja siellä käynnissä olevista konflikteista.

Intia

Huhtikuussa 2010 Suomen tuolloinen Puolustusministeri Jyri Häkämies teki Intiaan virallisen vierailun. Asialistalla oli eritoten puolustusmateriaaliyhteistyö. Häkämiehen mukana oli 13 henkilön suuruinen liikemiesvaltuuskunta, joka oli tutustumassa Intian puolustussektorin suomalaisyrityksille tarjoamiin mahdollisuuksiin. Vastaavan vierailun Häkämies teki elokuussa 2010 Arabiemiraatteihin. Lisäksi Häkämies osallistui helmikuussa 2011, Arabikevään alussa, puolustusalan IDEX-tapahtumaan Arabiemiraateissa.

Vuosina 2007–2014 Suomen puolustusministeriöllä oli kahdenkeskisiä vierailuja EU- ja NATO-alueen ulkopuolisten, etenkin voimakkaasti varustautuvien Aasian valtioiden kanssa. Intian ohella vierailulistalle nousivat Indonesia, Singapore, Kiina ja Vietnam. Osaltaan vierailut ovat normaalia valtioiden välistä kanssakäymistä, mutta ne kertovat myös halusta tiivistää maanpuolustusalan yhteistyötä. Ne saattavat myös ennakoida asekauppoja.

Intia on esimerkki siitä, millaisia riskejä ja mahdollisuuksia kehittyvien maiden tai konfliktialueilla sijaitsevien maiden kanssa käytävään asekauppaan liittyy. Huonosti harkitut tai toteutetut kaupat saattavat vaarantaa maiden taloudellista kehitystä, alueellista vakautta, ihmisoikeuksia tai oikeusvaltiokehitystä.

Geopoliittisesti 1,2 miljardin asukkaan Intia on merkittävä nouseva valtio, jonka kanssa etenkin Yhdysvallat on rakentanut strategista kumppanuutta läpi 2000-luvun. Maailman suurimpana demokratiana Intia on houkutteleva yhteistyökumppani myös EU-maille.

Intian vaurastumisella ja varustautumisella on kääntöpuolensa. Nopea talouskasvu ei ole ottanut mukaansa köyhimpiä vaan jättänyt heidät entistä enemmän jälkeensä. Tuloerojen kasvu on ollut nopeaa. Samalla Intiassa on enemmän aliravittuja lapsia kuin Saharan eteläpuolisessa Afrikassa.[103] Äärimmäisessä köyhyydessä, eli alle 1,25 dollarilla päivässä, elää 21,9 prosenttia intialaisista. Luku on tosin ollut laskusuunnassa viime vuosina.[104]

Maan laaja-alainen köyhyysongelma ei ole estänyt Intiaa kehittämästä omaa aseteollisuuttaan sekä investoimasta miljardeja euroja suurten asejärjestelmien tuontiin. Vuosina 2010–2012 Intia oli Tukholman kansainvälisen rauhantutkimusinstituutin SIPRI:n mukaan maailman suurin asetuoja.[105]

Vuonna 2013 se laski vesille ensimmäisen itse rakentamansa lentotukialuksen nimeltään INS Vikrant, ja liittyi siten seitsemäntenä lentotukialuksia rakentamaan kykenevien valtioiden joukkoon. Samanaikaisesti Intia on neuvotellut Ranskan kanssa 126 Rafale-hävittäjän ostamisesta. Intia on myös suunnitellut yhteisesti Venäjän kanssa viidennen sukupolven hävittäjälentokonetta vuodesta 2007 lähtien.

Intia kuuluu kehitysapua vastaanottaviin maihin. Suomi on kanavoinut kehitysapua Intiaan pääasiallisesti kansalaisjärjestöjen kautta. Kehitysavun rahallinen arvo vuosina 2006–2013 on vaihdellut vuosittain noin miljoonan ja viiden miljoonan euron välillä.[106]

Finpro mainostaa sivuillaan, että asevoimiaan modernisoiva Intia tarjoaa myös suomalaisyrityksille mahdollisuuksia. Maassa on kysyntää esimerkiksi kylmien olosuhteiden osaamiselle.[107]

Suomen sotatuotevienti Intiaan on kokonaisuudessaan pientä, ja enimmäkseen se on koostunut suojavälineistä ja mastojärjestelmistä. Vuosiarvoltaan sotatuotevienti on ollut vuosina 2008–2012 alle 10 000 euron luokkaa. Lisäksi Vaisala Oy on vienyt 2000-luvulla yli 20 miljoonan euron arvosta tykistön ballistisia säähavaintoasemia, sääluotaimia ja ilmavoimien lentokenttien sääolosuhteiden havainnointiin tarkoitettuja laitteita. Silloisen puolustusministeri Elisabeth Rehnin aikoinaan tekemän päätöksen mukaan ballistisilta tykistön säähavaintolaitteilta ei vaadita puolustustarvikkeiden vientilupaa. Intian asevoimat operoi eri puolilla maata suomalaisten säähavaintoasemien avulla.

Intian varustautumista seurataan etenkin naapurimaa Pakistanissa, jonka kanssa Intia on ollut vuodesta 1947 lähtien yhtäjaksoisessa konfliktissa Kashmirin alueen hallinnasta. Konflikti on leimahtanut avoimeksi sodaksi kolmesti. Molemmilla mailla on ydinaseita. Ne tulittavat toisiaan aika ajoin rajan ylitse tykistöllä, viimeksi heinäkuussa 2014. Intialla on myös pitkään jatkuneita rajakiistoja Kiinan kanssa.

Vietävästä materiaalista riippuen sotatuoteviennit vaikuttavat myös maan sisäisiin konflikteihin. Niistä merkittävimmät ovat Koillis-Intian osavaltioissa ja Kashmirissa, joissa hallitus taistelee kapinallisryhmittymiä vastaan. Näissä konflikteissa sekä hallituksen turvallisuusjoukot että kapinallisryhmittymät ovat syyllistyneet mittaviin ihmisoikeusloukkauksiin. Aseviennit ovat vähintään hiljainen hyväksyntä hallituksen turvallisuusjoukkojen järjestelmälliselle mielivallalle.

Suuret asekaupat vaarantavat Intian oikeusvaltion kehityksen korruptioalttiutensa vuoksi. Esimerkiksi elokuussa 2014 Intia jäädytti korruptiotutkimusten vuoksi italialaisen Finmeccanica-yhtiön kanssa vuonna 2010 solmitun helikopterikaupan toteuttamisen.[108] Suomessa tunnetuin tapaus lienee 80-luvun Bofors-skandaali, jossa ruotsalainen Bofors-yhtiö jäi kiinni laajamittaisesta lahjonnasta Intian kenttätykistön tarjouskilpailun voittamiseksi.

Suomen puolustusministeriön toimiminen vienninedistäjänä herättää myös kysymyksiä. Puolustusministeriö vastaa Suomessa sotatuotteiden hankinnasta ja on siten myös läheisissä suhteissa kotimaisen sotateollisuuden kanssa. Saman ministeriön toimiminen myös vientilupaviranomaisena ja vienninedistäjänä näyttää ulospäin oudolta. Intressikonfliktin vaara näiden eri roolien välillä on suuri.

”Suomen maine neutraalina ja puolueettomana maana tekee suomalaisyritysten tarjoamasta kiinnostavan intialaisen toimijan silmissä” Finpro:n suomalaisille yrityksille tarkoitettu Intian sotatuotemarkkinamahdollisuuksia esittelevä materiaali[109]

Brunei

Uutena maana merkittävien asevientimaiden joukkoon nousi Brunein sulttaanikunta. Maan merivoimat hankkivat saksalaiselta Lurssenilta neljä PV 80-vartiolaivaa, joilla korvattiin yli 30 vuotta vanhat alukset. Yhden tallaisen Darussalam-luokan vartiolaivan apuveneeksi hankittiin Suomesta C-1101 partiovene. Vastaavanlaisia noin 11 metriä pitkiä hytillisiä kovapohjaisia kellukeveneitä käyttävät esimerkiksi useiden eri maiden rannikkovartiostot, poliisit ja pelastusviranomaiset. Bruneihin vietiin Suomesta edellisen kerran sotatuotteita vuonna 2000.

Brunei kertoi kesällä 2014 hankkivansa samalta loviisalaiselta valmistajalta C-950 erikoisoperaatioveneitä noin kahdella miljoonalla eurolla. Brunei ei julkistanut hankittavien veneiden lukumäärää. Yhtiön mukaan sen 9,5 metriset erikoisoperaatioveneet ovat useiden valtioiden merivoimien, merijalkaväen ja erikoisjoukkojen käytössä ympäri maailmaa. Veneiden toimitukset alkavat vuoden 2014 loppupuolella, kertoi yhtiön toimitusjohtaja Jane-sotilasaikakauslehdelle. Lehden mukaan on epäselvää, aikooko Brunei käyttää veneitä Darussalam-luokan vartiolaivoissa vai yleisemmin merivoimien palveluksessa.

Minne Suomesta vietiin aseita?

Mihin suuntaan maailman asekauppa kehittyi?

Miten asevalvonta ja aseidenriisunta edistyi?

Tilaamalla johtavan kotimaisen tietopaketin pysyt ajan tasalla.

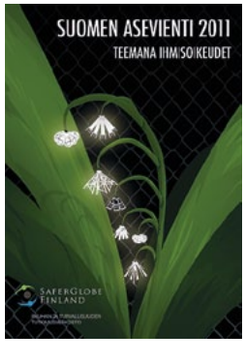

TUE ASEVALVONTAA – TILAA SUOMEN ASEVALVONTARAPORTTI

✂ ---------- leikkaa tästä ja tiputa postilaatikkoon ----------

Kyllä kiitos,

☐ Liityn SaferGloben henkilökannatusjäseneksi ja teen Suomen asevalvontaraportin kestotilauksen yhteishintaan 49 €.

☐ Tilaan Suomen asevalvontaraportin kestotilauksen hintaan 18 €.

Vastaanottaja maksaa postimaksun
Mottagaren betalar portot

NIMI

OSOITE

POSTINUMERO JA POSTITOIMIPAIKKA

SÄHKÖPOSTI

SaferGlobe Finland ry
Tunnus: 5020692

00003 VASTAUSLÄHETYS

Tilauksen voi tehdä myös verkkokaupassamme holvi.com/shop/saferglobe tai sähköpostitse osoitteeseen toimisto@saferglobe.fi. Osoitteenmuutokset sähköpostitse. Ajantasaiset tilausehdot ja -hinnat sekä rekisteriselosteen löydät verkko-osoitteesta www.saferglobe.fi.

CHANGEMAKER

KATU
Kansalaisjärjestöjen konfliktinehkäisyverkosto

Sadankomitea
Committee of 100 in Finland

Pasifistinen turvallisuuspolitiikan asiantuntija

Asetarkastajat

Kiitämme Suomen asevalvontaraportin tutkimus- ja julkaisutyötä ilmoituksin ja asetarkastaja-tukipaketein tukeneita tahoja. Raportin julkaisu on mahdollista ainoastaan niiden avulla. Ilmoituksia ja tukipaketteja voi tiedustella SaferGlobelta (puh. 040 778 8523 tai toimisto@saferglobe.fi).

Kiitämme myös Helsingin Aurinkolahden peruskoulun kahdeksannella luokalla ollutta Vertti Karista, joka osallistui laskemalla ja luokittelemalla kaksikäyttötuotteiden vientilupatiedot tutustuessaan työelämään Suomen Rauhanliitossa keväällä 2014.

AMNESTY INTERNATIONAL

KEHYS ry

Rauhanliitto

Sanasto ja lähteet

Lisätietoja keskeisestä termistöstä ja raportin taustalla olevasta metodologiasta sekä tietolähteistä voi lukea laatuselosteesta. Se löytyy verkko-osoitteesta www.saferglobe.fi → julkaisut → asevalvontaraportti. Samasta osoitteesta löytyy myös raportin lähdeluettelo.

into

Rauhanpokkarit!

Eva Isaksson (toim.):

MAAILMA ALBERT EINSTEININ SILMIN – Kirjoituksia rauhasta, tieteestä ja yhteiskunnasta

Kirja sisältää radikaaleja ja mukaansatempaavia kirjoituksia, joissa on läsnä 1900-luvun käänteentekevä historia. Teos sisältää myös Einsteinin ja Sigmund Freudin kuuluisan kirjeenvaihdon. **5 € (ovh 9 €)**

Leo Tolstoi:

OMATUNTOJA – Kirjoituksia rauhasta ja kansalaistottelemattomuudesta

Tolstoin omatunto puhuu rauhan, kristillisten hyveiden, rehellisyyden ja oikeudenmukaisuuden puolesta. **5 € (ovh 10 €)**

Gene Sharp:

VÄKIVALLATTOMUUS

Tiivis tutkimukseen perustuva tietokirja väkivallattomuudesta ja opas käytännön toimintaan. **6 € (ovh 7 €)**

Elli Kytömäki (toim.):

EI YDINASEILLE! – Suomalaisen aktivismin historia

Ei ydinaseille! – Suomalaisen aktivismin historia on kunnianosoitus kotimaiselle rauhankeskustelulle. **6 € (ovh 7 €)**

Bertha von Suttner:

ASEET POIS!

Vuonna 1889 ilmestynyt *Aseet pois!* -teos on eräs kaikkien aikojen sodanvastaisimmista kirjoista. **8 € (ovh 9 €)**

Kaikki pokkarit yhteishintaan 25 €!

LE MONDE *diplomatique* & NOVAJA GAZETA

Le Monde diplomatique & Novaja Gazeta on 48-sivuinen, maailmanpoliittinen aikakauslehti, joka ilmestyy suomeksi kuusi kertaa vuodessa. Kestotilaus 30 €, määräaikainen tilaus 34 € / 6 nroa.

Tilaa nyt, kestotilaajana saat tilaajalahjaksi valitsemasi rauhanpokkarin!

Tilaa myynti@intokustannus.fi tai 040 179 5297· Hintoihin lisätään toimituskulut 3 €